

Grzegorz Wejman

Kościelne dzieje miasta i gminy Węgorzyno

Colloquia Theologica Ottoniana nr 2, 91-119

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOŚCIELNE DZIEJE MIASTA I GMINY WĘGORZYNO

Ks. Grzegorz Wejman

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego
Szczecin

Wstęp

Chrześcijaństwo na Pomorze Zachodnie przyszło wraz z powołaniem biskupstwa kołobrzesckiego w 1000 roku. Po jego upadku dzieło rechrystianizacji tych ziem, zresztą zakończone wielkim sukcesem, rozpoczął św. Otton z Bambergu. W niedługim czasie ziemie dzisiejszej gminy Węgorzyno znalazły się w orbicie oddziaływania cysterek z Marianowa (1248), duchownych z Nowogardu (pierwsza wzmianka o kościele Mariackim pochodzi z 1325 roku) i ze Świdwina (pierwsza wzmianka o kościele Mariackim pochodzi z 1338 roku) oraz cystersów z Dunamunde z Rygi (mieli tutaj swoje posiadłości w Mieszewie). Pierwszy kościół na tych ziemiach powstał w Runowie (XIV wiek), a następnie w Węgorzynie (XV wiek) i Mieszewie (XV wiek). Jeszcze w XVI wieku powstały kościoły w Sielsku, Zwierzynku i Chwarstnie. Kolejne już powstawały w okresie protestantyzmu, który dominował na tych ziemiach od połowy XVI wieku do 1945 roku.

Powojenne, polskie czasy to tworzenie organizacji katolickiej. W ramach Kościoła gorzowskiego (1945–1972) powstały dwie parafie w Sielsku i Węgorzynie, a w okresie (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej (1972–2013) trzy kolejne w: Runowie, Mieszewie i Runowie Pomorskim. Wraz z rozwojem organizacyjnym następowało odbudowywanie i upiększanie licznych świątyń, a przede wszystkim postępował rozkwit duszpasterstwa parafialnego.

Niniejszy artykuł naukowy ujmuje dokonania wiernych i duchownych na terenie gminy Węgorzyno, urokliwej w bogactwo przyrody, ale przede wszystkim w kulturę duchową.

1. Z historii gminy Węgorzyno

Gmina Węgorzyno leży w południowej części powiatu łobeskiego, w środkowej części województwa zachodniopomorskiego. Obszar gminy sąsiaduje od północy z gminami Radowo Małe i Łobez, od wschodu z gminą Drawsko Pomorskie, od południa z gminą Ińsko, natomiast od zachodu z gminami Chociwel i Dobra Nowogardzka.

Na terenie dzisiejszej gminy Węgorzyno już w VII–VIII wieku wyodrębniło się słowiańskie plemię Drawian, którego zasięg terytorialny obejmował jej wschodnią część. Powstały wówczas grodziska między innymi w Brzeźniaku i Trzebawiu. Gdy w XII wieku zaczęły powstawać ośrodki władzy feudalnej – kasztelanie – Węgorzyno i Łobez stały się siedzibami możnowładców. Obok nich rozwinęły się grody w: Zdrojach, Ginawie, Brzeźniaku, Przytoniu, Trzebawiu i Cieszynie.

Miejscowości dzisiejszej gminy Węgorzyno w XIII wieku należały do:

- Mieszewo w krainie dobrskiej (Dobra) do kasztelani kamieńskiej,
- Brzeźniak, Zdroje, Żabnice, Wiewiecko w krainie łobeskiej do kasztelani kamieńskiej,
- Brzeźnica w krainie oleszańskiej do kasztelani kołobrzeskiej,
- Zwierzynek, Mielno, Sielsko, Runowo, Połchowo, Chwarstno, Cieszyno, Podlipce, Ginawa i Węgorzyno do krainy zwierzynieckiej w kasztelani stargardzkiej¹.

W 1257 roku hrabia Guncelin von Schwerin otrzymał we władanie część krainy dobrskiej i zwierzynieckiej, łącznie cztery tysiące łanów. Pod koniec XIII wieku okolice Łobza przeszły we władanie rodu von Borków².

Te tereny stanowiły naturalną granicę pomiędzy Wielkopolską i Pomorzem. Jednak ekspansja Brandenburczyków z XIII i XIV wieku na te tereny doprowadziła do zajęcia pasa ziemi od Odry przez Myślubórz, Choszczno po Świdwin, rozdzielając te dwie dzielnice na wiele wieków.

¹ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno*, Szczecin 1991, s. 14–16.

² Tamże, s. 16.

W 1564 roku Wiewiecko, Brzeźniak, Węgorzyno i tereny na północ od nich należały do Księstwa Zachodniopomorskiego, natomiast Ginawa, Podlipce, Winniki, Cieszyno do Brandenburgii. Granica przebiegała Brzeźnicką Węgorzą, dalej pomiędzy Ginawą i Wiewieckiem, na południe od Węgorzyna, Runowa, Chwarstna do jeziora Woświn. Po upadku Księstwa Zachodniopomorskiego tereny te weszły w skład Brandenburgii, później Prus i Rzeszy Niemieckiej³.

Gmina Węgorzyno została wyzwolona 2–3 marca 1945 roku przez oddziały 3. Armii I Frontu Białoruskiego oraz 1. Armii Pancernej (Ginawa).

Siedziba gminy znajduje się w odległości 80 km od Szczecina, 13 km od Łobza, 21 km od Drawska Pomorskiego i 13 km od Ińska. Tereny leśne zajmują 24% powierzchni gminy, a użytki rolne 61%. Na sto czternaście gmin w województwie zachodniopomorskim gmina węgorzyńska co do powierzchni jest na trzydziestym miejscu, a co do liczby ludności – na pięćdziesiątym trzecim. Zajmuje ona 24% powierzchni powiatu łobeskiego i 19% ludności powiatu. Populacja wynosi 7344 osoby, w tym 3655 mężczyzn (49,8%) i 2689 kobiet (50,2%)⁴. Na terenie gminy znajduje się jedno miasto i trzydzieści osiem miejscowości oraz szesnaście sołectw: Brzeźniak, Chwarstno, Cieszyno, Kraśnik Łobeski, Lesięcin, Mielno, Mieszewo, Przytoń, Runowo, Sarnikierz, Sielsko, Stare Węgorzynko, Trzebawie, Wiewiecko, Winniki i Zwierzynek.

2. Przynależność dekanalna gminy Węgorzyno

Obecnie na terenie gminy Węgorzyno znajduje się pięć parafii: pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie (erygowana 28 czerwca 1957 roku), św. Jana Chrzciciela w Sielsku (1 czerwca 1951 roku), pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie (25 kwietnia 1973 roku), pw. św. Józefa w Mieszewie (31 grudnia 1985 roku) i pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim (25 sierpnia 1995 roku).

Po zakończeniu II wojny światowej tereny te należały w ramach dekanatu drawskiego do parafii w Drawsku, erygowanej w 1925 roku⁵ (placówki

³ Tamże.

⁴ Dane z 30 czerwca 2004 roku.

⁵ Schematyzm Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Pralatury Pilskiej (dalej: SAAKLiP), Gorzów 1949, s. 59.

duszpasterskie: Węgorzyno⁶ i Brzeźniak⁷, w ramach dekanatu nowogardzkiego⁸ również do parafii w Drawsku (placówki duszpasterskie: Runowo i Sielsko)⁹ oraz do parafii Zieleniec¹⁰ (w ramach placówki duszpasterskiej Dobra – miejscowość Mieszewo)¹¹. Z chwilą powstania dwóch pierwszych parafii w Sielsku i Węgorzynie przynależność dekanalna się nie zmieniała, natomiast nieco uległa zmianie przynależność parafialna. Węgorzyno pozostało w dekanacie drawskim, a w skład węgorzyńskiej parafii weszła placówka duszpasterska w Brzeźniaku¹². Natomiast w skład parafii sielskiej z dekanatu nowogardzkiego weszły miejscowości zarówno Runowo, jak i Runowo Pomorskie¹³, Mieszewo zaś pozostało w parafii Dobra – dekanatu nowogardzkiego¹⁴.

Sytuacja ponownie uległa nieco zmianie z chwilą erygowania diecezji szczecińsko-kamieńskiej 28 czerwca 1972 roku. W ramy nowego dekanatu łobeskiego weszły oprócz Węgorzyna i Sielska także parafia w Runowie (do tej parafii przynależało też Runowo Pomorskie)¹⁵, a przy dekanacie nowogardzkim w ramach parafii Dobra pozostało Mieszewo¹⁶. Kolejne dwie parafie – w Mieszewie (w 1985 roku)¹⁷ i Runowie Pomorskim (w 1995 roku)¹⁸ – weszły w skład dekanatu łobeskiego. Taka organizacja dekanalna istnieje do dziś.

⁶ Runowo Pomorskie wchodziło w skład placówki duszpasterskiej w Węgorzynie. SAAKLiP 1949, s. 63.

⁷ SAAKLiP 1949, s. 58–59, 63–64.

⁸ Dekanat drawski oraz nowogardzki powstały 8 czerwca 1946 roku. W ich ramach administrator apostolski, ks. inf. Edmund Nowicki powołał 36 parafii (13 w dekanacie drawskim i 23 w dekanacie nowogardzkim), z tym jednak, że tylko parafie w: Drawsku, Gryficach, Goleniowie, Zieleniecu, Świdwinie i Leniwej były kanonicznie erygowane, a pozostałe były do nich przyporządkowane i występowały z przepisów prawa kościelnego jako jednostki duszpasterskie. Zob. SAAKLiP 1949, s. 58–63 i 149–165.

⁹ SAAKLiP 1949, s. 160–161.

¹⁰ SAAKLiP 1949, s. 150 i 164. W tej miejscowości był kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, ufundowany w 1855 roku i poświęcony 11 czerwca 1859 roku. Niestety, po wojnie był nieczynny, a wieś została zniszczona. Brak daty erygowania parafii.

¹¹ SAAKLiP 1949, s. 150–151,

¹² Schematyzm Diecezji Gorzowskiej (dalej: SDG), Gorzów 1959, s. 100–101.

¹³ SDG, 1959, s. 187–188.

¹⁴ SDG 1959, s. 178–179.

¹⁵ Schematyzm Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej (dalej: SDSK), Szczecin 1973, s. 91–93.

¹⁶ SDSK 1973, s. 106–107.

¹⁷ SDSK 1987, s. 203–204.

¹⁸ SDSK, 2002, s. 235.

Obecnie na terenie gminy Węgorzyno mieszka w ramach pięciu parafii 7571 osób¹⁹ (w parafii Węgorzyno 3854 wiernych; Sielsko – 921; Runowo – 882, Mieszewo – 1179 i Runowo Pomorskie – 735)²⁰. Na terytorium tych parafii są dwadzieścia cztery kościoły i kaplice, w tym pięć kościołów parafialnych, piętnaście filialnych i cztery kaplice.

Nadto, w ramach owych pięciu parafii znajdują się 33 miejscowości w: parafii Węgorzyno – 14 (Węgorzyno, Brzeźniak, Brzeźnica, Gardno, Gościsław, Łobzów, Podlipce, Przytoń, Rogówko, Sulice, Węgorzynko, Węgorzynko Nowe, Węgorzynko Stare i Wiewiecko); parafii Sielsko – 5 (Sielsko, Kąkolewice, Kraśnik, Lesięcin i Mielno); parafii Runowo – 4 (Runowo, Chwarstno, Cieszyno i Trzebawie), parafii Mieszewo – 5 (Mieszewo, Rekowo, Siedlice, Sułkowo i Zwierzynek) oraz parafii Runowo Pomorskie – 5 (Runowo Pomorskie os. Kolejowe, Dłusko, Połchowo, Skarnikierz i Winniki).

W powojennej historii tych parafii mieszkającym tutaj wiernym posługiwało i posługuje 31 proboszczów i administratorów (w Węgorzynie – 7, Sielsku – 15, Runowie – 5, Mieszewie – 2 i Runowie Pomorskim – 2) oraz 29 wikariuszy, wszyscy pracujący w Węgorzynie²¹. Z tej ziemi pochodzi 9 kapłanów diecezjalnych (6 z Węgorzyna, 2 z Runowa i 1 z Sielska), 2 kapłanów zakonnych (z Węgorzyna: franciszkanin i trynitarz), 1 brat zakonny (z Sielska – werbista) i 1 siostra zakonna (z Sielska). Funkcję wicedziekana pełnili: ks. Józef Mrowiec (proboszcz z Węgorzyna), ks. Grzegorz Zaklika (proboszcz w Sielsku) i ks. Karol Wójciak (proboszcz z Węgorzyna).

¹⁹ Schematyzm Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej (dalej: SASK), Szczecin 2007, s. 284–294.

²⁰ Liczba osób mieszkających w ramach gminy i w ramach omawianych parafii wynika z tego, że dwie miejscowości: Rekowo i Siedlice wchodziły w skład wspomnianych 5 parafii, a nie wchodziły w skład gminy.

²¹ Byli to: ks. Józef Pola (1959–1961), ks. Jerzy Lier (1961–1962), ks. Czesław Grajkowski (1962–1966), ks. Franciszek Wojtuń (1966–1967), ks. Mieczysław Dereń (1967–1968), ks. Henryk Łask (1968–1971), ks. Romuald Tomaszewski (1971–1972), ks. Tadeusz Uszkiewicz (1972–1974), ks. Julian Kapłon (1974–1975), ks. Augustyn Kozior (1975–1977), ks. Stanisław Sołtys (1977–), ks. Maksymilian Gabryel (–1981), ks. Michał Sporek (1981–), ks. Adam Mikoś (–), ks. Jan Śniegowski (–), ks. Tadeusz Lipiński (1985–1988), ks. Marek Eliasz (1988–1993), ks. Modest Markiewicz (1988–1990), ks. Krzysztof Maj (1993–1994), ks. Krzysztof Brożyna (1994; pomoc duszpasterska), ks. Roman Banaś (1994–1996), ks. Krzysztof Jarzyńka (1996–2000), ks. Stanisław Jaszczółt (1999–; pomoc duszpasterska), ks. Stanisław Rosół (2000–2002), ks. Łukasz Szczygielski (2002–2003), ks. Piotr Dzedzej (2003–2006), ks. Wojciech Lassota (2006–), ks. Daniel Sacik (–) i ks. Robert Gnych (–); Archiwum Parafialne parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie (dalej: AP), Kronika parafialna, t. 1, lata 1957–1968, t. 2, lata 1969–1993, t. 3, lata 1993–2003, t. 4, lata 2004–.

Na tym terenie, niestety, nie posługiwały żadne siostry zakonne, natomiast od 2005 roku w Winnikach osiedlili się Ojcowie Cystersi.

3. Parafie gminy Węgorzyno

3.1. Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie

3.1.1. Dzieje parafii

Węgorzyno to gród słowiański znany już między X a XII wiekiem. Pierwsza wzmianka (pisana) datowana jest na 1354 rok. Założycielem był Henryk Borka von Vangerin²². Przed 1348 rokiem Borkowie zbudowali tu już zamek. Węgorzyno zaistniało jako miasto dopiero w 1460 roku, kiedy to Borkowie nadali mu prawo lubeckie. Po wprowadzeniu protestantyzmu na Pomorze Zachodnie w 1534 roku również i tutaj zapanowało wyznanie luterzańskie.

Po II wojnie światowej duszpasterstwem w Węgorzynie zajmowali się Księża Zmartwychwstańcy z Drawska, a począwszy od 1955 roku – księża diecezjalni z Łobza²³. Parafia powstała tutaj dopiero 28 czerwca 1957 roku. Erygował ją bp Teodor Bensch (1956–1958)²⁴. Pierwszym proboszczem został ks. Fortunat Sosnowski, który posługiwał w Węgorzynie do 1967 roku. Przez dwa lata 1957–1959 wierni modlili się w kaplicy cmentarnej, nim odbudowali kościół²⁵. Następca ks. F. Sosnowskiego został ks. Józef Cieszyński, który pracował tutaj do 1971 roku. Przez kolejne 15 lat, do 1986 roku, obowiązki proboszcza sprawował ks. Józef Mrowiec, następnie przez dwa lata ks. Marian Żechowski, po którym w latach 1988–1993 pracę duszpasterską kontynuował ks. Zygmunt Noga. Kolejnym proboszczem był ks. Leszek Konieczny, który przez 6 lat pełnił tutaj swą posługę.

Od 21 sierpnia 1999 roku siódmym w historii parafii proboszczem został ks. Karol Wójciak. Warto w tym miejscu dodać, że ks. K. Wójciak jest jednym z laureatów konkursu „Proboszcz Roku 2004”, ogłoszonego przez Katolicką Agencję Informacyjną²⁶.

²² SDSK 1987, s. 212.

²³ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

²⁴ SDG 1959, s. 100.

²⁵ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

²⁶ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

Przez czas istnienia parafii 1957–2010 posługę wikariuszy pełnili: ks. Józef Pola, ks. Jerzy Lier, ks. Czesław Grajkowski, ks. Franciszek Wojtuń²⁷, ks. Mieczysław Dereń, ks. Henryk Łask²⁸, ks. Romulad Tomaszewski²⁹, ks. Tadeusz Uszkiewicz, ks. Julian Kapłon, ks. Augustyn Kozior, ks. Stanisław Sołtys, ks. Maksymilian Gabryel, ks. Michał Sporek, ks. Adam Mikoś, ks. Jan Śniegowski, ks. Tadeusz Lipiński, ks. Marek Eliaz, ks. Modest Markiewicz, ks. Krzysztof Maj, ks. Krzysztof Brożyna (pomoc duszpasterska), ks. Roman Banaś, ks. Krzysztof Jarzynka, ks. Stanisław Jaszczółt (pomoc duszpasterska), ks. Stanisław Rosół, ks. Łukasz Szczygielski, ks. Piotr Dzedzej, ks. Wojciech Lassota, ks. Daniel Sacik i ks. Robert Gnych³⁰.

Parafię tworzą wierni, którzy napłynęli tutaj ze Wschodu, z warszawskiego i południowej Polski. Ewementem jest jedna z ulic w Węgorzynie, na której osiedlili się wyłącznie dawni wilniacy. Żyje się tutaj ciężko, gdyż mieszkańcy muszą borykać się z typowymi problemami. Kilku rolników indywidualnych, parę małych zakładów w mieście – to niewielki potencjał rynku pracy, który prowadzi, niestety, do odpływu młodych ludzi szukających lepszych perspektyw poza Węgorzynie. Momentem jednoczącym całą wspólnotę jest niedzielna Msza św., która sprawowana jest w kościele parafialnym w Węgorzynie oraz w: Brzeźniaku, Rogówku, Gardnie, Przytoniu i Podlipcach.

We Mszy św. uczestniczy około 25% wszystkich wiernych, do Komunii św. w ciągu roku przystępuje około 60 tysięcy osób. Stałą opieką duszpasterską objętych jest 40 chorych. Węgorzyńska parafia, co z satysfakcją podkreśla Ksiądz Proboszcz, jest niezwykle rozmodlona. Oprócz zwyczajnego duszpasterstwa mocno rozbudowane jest nadzwyczajne poprzez: Nowennę do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, Koronkę do Miłosierdzia Bożego, śpiew Godzinek Maryjnych. Każdego 13. dnia miesiąca od maja do października odbywa się procesja fatimska ze świecami wokół świątyni, a kończy się ona Apelem Jasnogórskim.

Inną cenną inicjatywą jest kult Miłosierdzia Bożego. Relikwie św. siostry Faustyny Kowalskiej zostały przywiezione do parafii 23 listopada 2003 roku, a zainstalowane w czasie rekolekcji adwentowych 2004 roku. Relikwiarz

²⁷ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

²⁸ Tamże.

²⁹ AP, Kronika, t. 2, lata 1969–1993.

³⁰ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968, t. 2, lata 1969–1993, t. 3, lata 1993–2003, t. 4, lata 2004–.

umieszczony jest przy Obrazie Jezusa Miłosiernego³¹. Odtąd w każdy pierwszy czwartek miesiąca o godz. 15.00 sprawowana jest Godzina Miłosierdzia Bożego, która kończy się ucałowaniem relikwii świętej.

O godną oprawę muzyczną liturgii w parafii troszczy się aż trzech organistów: Marta Dec, Emilia Szostakiewicz i Daniel Majchrzak. Tradycje muzyczno-śpiewacze w Węgorzynie są niezwykle bogate. Obecnie funkcjonuje 20-osobowy chór „Cantylena” (jego historia zaczyna się w 1968 roku, kiedy istniał pod nazwą „Stokrotka”)³², u początków którego stał ks. Henryk Łask, a reaktywował go w 1991 roku ówczesny wikariusz, ks. Marek Eliasch.

Księża i dwóch katechetów świeckich (Leszek Doburzyński i Tomasz Kamiński) katechizują w gimnazjum, szkole podstawowej i przedszkolu. W czasie I Komunii św. organizowana jest loteria fantowa, z której dochód przeznaczony jest na organizację wakacyjnego wyjazdu dzieci w góry (do Piechowic). Również grupa Caritas otacza opieką najuboższych, organizując pomoc w postaci odzieży czy paczek świątecznych. Nowością jest organizowany w maju i czerwcu Turniej Piłkarski o Puchar Księdza Proboszcza, który w sportowej rywalizacji zjednoczył młodych z wszystkich miejscowości leżących na terenie parafii³³.

W historii parafii ważnym wydarzeniem były peregrynacje: obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej 21–22 maja 1962 roku³⁴ oraz 20 marca 1991 roku³⁵, relikwii św. Wojciecha w 1997 roku i obrazu Jezusa Miłosiernego w 1999 roku.

Z parafii pochodzą³⁶: ks. Franciszek Szydłowski, ks. Anatol Wołoszyn, ks. Henryk Silko, ks. Dariusz Doburzyński, ks. Marek Szczucki, ks. Ryszard Karapuda TChr, o. Olgierd Bartosz Paszkiewicz OFM³⁷, o. Sławomir Banaś OSST³⁸.

³¹ AP, Kronika, t. 3, lata 1993–2003; W. Łuksza, *Relikwie św. s. Faustyny Kowalskiej w Węgorzynie*, „KNOB-Niedziela” 2 (2004), s. III.

³² AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

³³ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

³⁴ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

³⁵ AP, Kronika, t. 2, lata 1969–1993.

³⁶ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968, t. 2, lata 1969–1993, t. 4, lata 2004–.

³⁷ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–. Z parafii pochodzi ojciec franciszkanina oraz jego rodzina.

³⁸ Tamże. Ojciec Sławomir, trzyniarz, pochodzi z Węgorzyna, chociaż obecnie jego rodzice mieszkają w Łobzie.

3.1.2. Zabytki sakralne

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie

Wzniesiony został z kamienia polnego w XV wieku. Zbudował go H. Bork von Vangerin³⁹. Spłonął w 1593 roku. Odbudowany w 1598 roku na koszt mieszczan przy użyciu cegły, zmienił pierwotną formę. Ponownie został zniszczony pożarem na przełomie XVII i XVIII wieku. Odbudowano go w latach 1705–1715. W 1750 roku wybudowano drewnianą wieżę o konstrukcji szkieletowej z barokowym hełmem. Trzeci raz zniszczony pod koniec II wojny światowej, został odbudowany w latach 1957–1959 przez proboszcza ks. Fortunata Sosonowskiego. Wówczas od południa powstała nowa zakrystia. Kościół poświęcił bp Jerzy Stroba 31 maja 1959 roku.

W 1999 roku podjęto myśl, aby wymienić dach, ale także odbudować wieżę. Przy pomocy dokumentów sprzed wojny wykonano wierne ich odzwierciedlenie projektu Macieja Płochowiaka. Zebrane środki finansowe i bezinteresowna pomoc sprawiły, że obecnie, od 2005 roku, kościół posiada 41-metrową wieżę wraz z hełmem pokrytą blachą miedzianą oraz nowe empory. Nadto, wewnątrz świątyni znajduje się nowa empora; wcześniejsza renesansowa została zniszczona po II wojnie światowej⁴⁰.

Kościół filialny pw. św. Mikołaja Biskupa w Brzeźniaku⁴¹

Wieś Brzeźniak jest położona 8 km od Węgorzyna. W średniowieczu wraz z folwarkiem stanowiła własność rodziny Borków. W XIX wieku powstał tutaj kościół pw. św. Mikołaja Biskupa w miejsce spalonego z 1823 roku. Wzniesiono go na planie wydłużonego prostokąta. Ma konstrukcję szkieletową drewnianą z ceglany wypełnieniem pól międzyryglowych. Wejście do niego prowadzi od strony południowej. Wewnątrz znajduje się obraz z XIX wieku *Chrystus Zmartwychwstały*. Na emporze chórowej znajduje się prospekt organowy⁴². Po wojnie, 6 grudnia 1945 roku, poświęcił go ks. Ignacy Grzybowski CR⁴³.

³⁹ AP, Kronika, t. 1, lata 1957–1968.

⁴⁰ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

⁴¹ Ks. adm. Edmund Nowicki myślał tutaj utworzyć parafię wraz z miejscowościami: Brzeźniak, Brzeźnica, Ginawa, Przytoń. SAAKLiP 1949, s. 58–59.

⁴² SDSK 1987, s. 213.

⁴³ Ojciec ten ze Zgromadzenia Ojców Redemptorystów pracował w Drawsku. SAAKLiP, Gorzów 1946, s. 5.

W 2005 roku ks. proboszcz K. Wójciak podjął gruntowne prace remontowe, gdyż świątynia była w bardzo złym stanie technicznym. Wymieniona została prawie cała konstrukcja ryglowa, a pola międzyryglowe wypełniono starymi ceglami. Koszt całkowitego remontu kapitałnego kościoła wynosił 300 tysięcy złotych. Remont kościoła ufundował Henryk Adamus, przedsiębiorca z Węgorzyna. Obraz św. Mikołaja do kościoła przekazali Elżbieta i Leszek Mamosowie ze Szczecina⁴⁴. Kościół poświęcił 2 października 2005 roku bp Jan Gałęcki. W 2007 roku postawiono nową dzwonnice.

Na przykościelnym cmentarzu znajduje się gład narzutowy upamiętniający mieszkańców wsi poległych podczas I wojny światowej.

Kościół filialny pw. MB Królowej Polski w Brzeźnicy

Miejscowość Brzeźnica jest oddalona 11 km od Węgorzyna. Wzmiankowana już w XIV wieku, wchodziła w skład rozległych dóbr rodu Borków. W rękach kolejnych przedstawicieli rodziny pozostawała przez pięć wieków. Wieś składała się z części chłopskiej oraz folwarku rycerskiego. Folwark w 1853 roku został sprzedany kupcowi ze Stargardu Szczecińskiego – Kasprowi Beniaminowi, a od 1865 roku przeszedł na własność rodu von Wedel⁴⁵. Obecnie, od 1994 roku, wieś jest wyludniona. Mieszka tutaj tylko jedna osoba. Na krańcu wsi na wzgórzu stoi kościół pw. MB Królowej Polski. Został on zbudowany na przełomie XVII i XVIII wieku, a w połowie XIX wieku częściowo go przybudowano. We wnętrzu były: ołtarz z połowy XVIII wieku, ambona z I ćwierci XVII wieku oraz anioł chrzcielny z połowy XIX wieku. Obecnie zostały przewiezione do kościoła w Węgorzynie⁴⁶. Kościół poświęcił 10 marca 1946 roku o. Ignacy Grzybowski CR. Ksiądz proboszcz Karol Wójciak w kościele w Brzeźnicy wstawił nowe okna, poprawił dach i zabezpieczył wejście.

Kościół filialny pw. św. Mateusza Apostoła w Gardnie

Gardno jest miejscowością w sołectwie Lesięcin położoną 5 km od Węgorzyna. Stanowiła dawną własność Borków. W 1737 roku w centrum wsi wzniesiono drewniany kościół z fundacji Augustina Heinricha von Bork,

⁴⁴ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

⁴⁵ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Szczecinie (dalej: AKMS), Dekanat Łobez, parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, J. Jósewicz, *Brzeźnica*.

⁴⁶ R. Kostynowicz, *Kościoly archidiecezji szczecińsko-kamińskiej*, t. 2, Szczecin 2000, s. 49; AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

o konstrukcji szkieletowej ze strychułowym i ceglanym wypełnieniem pól międzyryglowych. Od zachodu przylega do świątyni wieża dzwonnicza na planie kwadratu. We wnętrzu znajdują się: dwie empory, ołtarz późnobarokowy drewniany w typie protestanckiego ołtarza kazalnicowego i niedostępna płyta grzebalna. Kościół poświęcił 21 września 1947 roku o. Ignacy Grzybowski CR⁴⁷. Ostatnio pomalowano dach, wymieniono tabernakulum i drogę krzyżową⁴⁸.

Kościół filialny pw. św. Marii Magdaleny w Przytoniu

Przytoń stanowił dawną wieś rodziny Borków. Obecnie jest wsią sołecką położoną 4 km od Węgorzyna. Powstały tutaj kościół pochodzi z przełomu XVII i XVIII wieku. Jest to świątynia o konstrukcji szkieletowej drewnianej z ceglanym wypełnieniem pól międzyryglowych. We wnętrzu znajduje się ołtarz barokowy z 1702 roku z kolumnami i uszkami fundacji Heinricha Joachima von Borke; w zwieńczeniu Chrystus Zmartwychwstały⁴⁹. Kościół 22 lipca 1946 roku poświęcił o. Ignacy Grzybowski CR⁵⁰. Od maja do 13 sierpnia 1995 roku dokonano generalnego remontu świątyni. Wówczas oczyszczono i wymalowano dachówkę, dokonano elewacji ścian wewnętrznych i zewnętrznych, zainstalowano nowe ławki i żyrandole⁵¹. Przy kościele znajduje się cmentarz z pomnikiem upamiętniającym mieszkańców wsi poległych podczas I wojny światowej.

Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Rogówku

Rogówko to wieś w sołectwie Przytoń. Najwcześniejsza wzmianka o wsi pochodzi z XIV wieku. Wówczas była ona lennem pomorskiego rodu von Bork, linii założonej przez Wulfa von Borck ze Strzmiela. W 1562 roku jako właściciel dworu i folwarku występuje Marcin von Bork. W rękach tego rodu wieś pozostanie do 1801 roku. Przez cały wiek XIX następowały częste zmiany właścicieli majątku. Od końca XIX wieku do wybuchu II wojny światowej pozostawał on w rękach rodziny von Katzler⁵². We wsi znajduje się kościół neogotycki

⁴⁷ SDSK, 2007, s. 293; J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyna...*, s. 45–46; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 50.

⁴⁸ AP, Kronika, t. 4, lata 2004–.

⁴⁹ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, M. Łopuch, *Przytoń, Ołtarz*.

⁵⁰ SDSK 2007, s. 294; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 51.

⁵¹ AP, Kronika, t. 3, lata 1993–2003.

⁵² AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Węgorzynie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, W. Ło-

z kamienia łupanego i cegły zbudowany w 1865 roku. Prawdopodobnie powstał on na miejscu kościoła katolickiego⁵³. Od zachodu znajduje się wieża z górną kondygnacją ceglana, zwieńczoną 8-bocznym szpiczastym hełmem⁵⁴. Zrujnowany po II wojnie światowej, odbudowany dopiero w 1976 roku. Poświęcił go tegoż roku 21 czerwca bp Jerzy Stroba.⁵⁵ W 1986 roku wewnątrz kościoła zostało gruntownie odnowione. Ostatnio do kościoła doprowadzono prąd.

Kaplica pw. MB Częstochowskiej w Podlipce

W miejscowość tej w 1991 roku zaadaptowano budynek dawnej szkoły na kaplicę. Została ona poświęcona przez o. Kozłowskiego 13 marca tegoż roku⁵⁶.

Kaplica cmentarna w Węgorzynie

Kaplica ta z chwilą powstania parafii w 1957 roku służyła za miejsce celebrowania Eucharystii przez kolejne dwa lata. W 1997 roku została praktycznie wybudowana od nowa. Poza ładnie wykończonym wnętrzem kaplicy, w której rolę katafalku pełni gładka płyta granitowa, znajduje się tutaj szereg pomieszczeń pomocniczych. Obiekt wyremontowała firma Andrzeja Józwiakowskiego. Oddanie jej do użytku miało miejsce 1 listopada 1997 roku⁵⁷.

3.2. Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku

3.2.1. Dzieje parafii

Sielsko jest wsią sołecką. Od XIII wieku było w posiadaniu rodziny Wedłów. Do XX wieku tutejszy folwark i zamek-pałac pozostawały w ich rękach⁵⁸. Powojenne dzieje tej miejscowości, a później parafii, opisał ks. Jan Deja. Otóż na początku sierpnia 1945 roku transportem z Kuropatnik, powiat Brzeżany, przybył tutaj ks. Franciszek Jastrzębski wraz z częścią swych dawnych parafian i osiadł z nimi w Sielsku, a także w kilku pobliskich wioskach. Pierwsza Msza św.

puch, *Rogówko*; J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 77.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ R. Kostynowicz, *Kościoły...*, s. 52; SDSK 2007, s. 294.

⁵⁵ AP, Kronika, t. 2, lata 1969–1993.

⁵⁶ R. Kostynowicz, *Kościoły...*, s. 53.

⁵⁷ AP, Kronika, t. 3, lata 1993–2003.

⁵⁸ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, T. Kubiak, *Sielsko*.

odprawiona została 12 sierpnia 1945 roku. Dziełem pierwszego proboszcza było również oczyszczenie, przygotowanie i poświęcenie okolicznych kościołów w 11 miejscowościach⁵⁹.

Kronika dziesięciolecia zawiera także opisy ogromnej troski parafian o stan tych kościołów (trudu przy ich odgruzowywaniu i dobudowywaniu poszczególnych części), stawianiu krzyży oraz uruchamianiu cmentarzy. Również troska o życie duchowe wyraziła się w pierwszych misjach czy też pierwszym sakramencie bierzmowania, do którego przystąpiło 427 wiernych⁶⁰.

Parafia w Sielsku została erygowana 1 czerwca 1951 roku przez ks. prałata Tadeusza Załuckowskiego⁶¹. Pierwszym proboszczem został ks. Franciszek Jastrzębski, który pełnił tę godność do 1955 roku. Po nim następnymi proboszczami byli: ks. Jan Deja (1955–1957), ks. Jan Walter (1957–1961), ks. Edward Grudziecki (1961–1962), ks. Michał Suliga (1962–1963), ks. Władysław Szyngiera TChr (1963), ks. Mieczysław Paluch (1963–1974), ks. Tadeusz Albański (1974–1978), ks. Alfons Nuernberg (1978–1983), ks. Grzegorz Zaklika (1983–1991), ks. Janusz Zachęcki (1991), ks. Tadeusz Żebrowski (1991–1998; należy dodać, że ks. Tadeusz Żebrowski zmarł na zawał serca w kościele 22 grudnia 1998 roku, pełniąc posługę w konfesjonale), ks. Krzysztof Frydrych (1999⁶²–2008), ks. Stanisław Belczącki (2008–2010). Obecnie, od 20 stycznia 2010 roku proboszczem jest ks. Henryk Melerski.

W parafii, oprócz dawnych mieszkańców Kuropatnik k. Brzeżan w woj. tarnopolskim, trzon stanowią osoby przybyłe z całej Polski, by pracować tu w PGR-ach. Obecnie pozostała już tylko garstka rolników indywidualnych, a reszta parafian boryka się z problemami dzisiejszej rzeczywistości – biedą i bezrobociem. Także w Sielsku dostrzega się regres demograficzny.

Należy podkreślić, że w Sielsku powstało „Stowarzyszenie Kuropatnik”, które zrzesza wszystkich pochodzących z tamtych stron. W 2002 roku odsłonięto tuż obok kościoła pomnik upamiętniający wszystkie historyczne chwile związane

⁵⁹ Archiwum parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku (dalej APS), Kronika.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Ksiądz prał. T. Załuckowski, erygując wówczas 131 nowych parafii, powoływał się na upoważnienie otrzymane od prymasa Polski, abp. Stefana Wyszyńskiego z 11 maja 1951 roku, nr 2194/51/R oraz na KPK, kan. 216, 609 § 2, 1414, 1418 i 1427–1430. Por. *Kanoniczna erekcja parafii*, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 7–12 (1951), s. 221.

⁶² Ks. prob. Krzysztof Frydrych objął urząd proboszcza 1 stycznia 1999 roku.

z losami tych, którzy tutaj stworzyli po wojnie nową ojcowiznę. Tutaj też ma miejsce coroczny Ogólnopolski Zjazd Kresowian.

W ramach życia duszpasterskiego centrum stanowi Eucharystia sprawowana w: Sielsku, Mielnie, Kąkolewiczach i Kraśniku. Frekwencja we Mszy św. jest różna: od 60% w Sielsku i Mielnie, do 30% w Kraśniku i 20% w Kąkolewiczach. Do niedawna liturgię ubogacali swoim śpiewem organiści: w Sielsku - Monika Adamów i Ilona Grabarz, a w Kąkolewiczach – Anna Nowakowska. Dla parafii wielce zasłużył się już śp. Adam Kurek, który całe swoje życie poświęcił służbie Kościołowi, tworząc także świetlicę środowiskową w Sielsku. Tutaj też do 2009 roku znajdowała się filia szkoły podstawowej w Runowie z klasami od 0 do III, do której uczęszczało około 30 uczniów; objęta była ona również katechizacją. Obecnie jest tylko przedszkole.

Z parafii wywodzą się: ks. Grzegorz Tuligłowicz, s. Elżbieta Adamów i brat Wiesław Kurek, werbista.

3.2.2. Zabytki sakralne

Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku

Kościół parafialny ufundowany przez rodzinę von Wedel pochodzi z końca XVI wieku. Wzniesiono go z kamienia narzutowego i cegły na planie czworoboku. W tynku szczytu wschodniego dostrzec można napis „Anno 1705”. Szczyt ozdobiony jest blendami o łuku odcinkowym, południowy portal zaś jest trójjuskokowy, o łuku półokrągłym. Od zachodu dostawiona jest wieża z XVIII wieku na planie czworoboku, drewniana, zwieńczona barokowym hełmem. We wnętrzu kościoła znajdują się: dwie nisze (we wschodniej ścianie tak zwane sakramentarium, a w południowej – druga czworoboczna), ambona z XVI wieku⁶³, organy czynne na emporze (z 1966 roku; ale prospekt organowy powstał w II połowie XIX wieku). Dawniej wewnątrz znajdował się ołtarz z rzeźbami gotyckimi: Matki Boskiej, św. Jana Ewangelisty i św. Pawła. Kościół poświęcił ks. Franciszek Jastrzębski 12 sierpnia 1945 roku⁶⁴.

Współcześnie dobudowano zakrystię, dostosowując ją do wymogów architektonicznych, wyremontowano dzwonnice (na której wiszą dwa dzwony z 1565

⁶³ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, M. Łopuch, *Ambona*. Autor podaje, że ambona powstała na początku XVII wieku.

⁶⁴ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 83–84; R. Kostynowicz, *Kościół...*, s. 43.

i 1923 roku), wymieniono dach i położono czerwony polbruk wokół kościoła. Na przykościelnym cmentarzu znajduje się kilka nagrobków z lat 1893–1934⁶⁵.

Kościół filialny pw. św. Józefa w Kąkolewicach

Kąkolowice to wieś w sołectwie Lesięcin położona 5 km od Węgorzyna. W źródłach wymienione są już w końcu XIV wieku. Jako lenno dziedziczne pomorskiego rodu szlacheckiego Borków pozostało do 1945 roku. Kościół z 1790 roku wzniesiono w konstrukcji szkieletowej drewnianej z wypełnieniem strychulowym i ceglany. Dawną wieżę rozebrano w okresie międzywojennym. We wnętrzu znajduje się przerobiony przez parafian dawny ołtarz barokowy z 1799 roku, chór muzyczny z XVIII wieku i krucyfiks z XIX wieku. Ambonę, niestety, usunięto i zniszczono. Kościół poświęcił 16 września 1945 roku ks. Franciszek Jastrzębski⁶⁶. Współcześnie wymieniono dach i odrestaurowano wnętrze. Obok kościoła stoi drewniana kozłowa dzwonnica. Powstała ona z chwilą rozebrania wieży, czyli w okresie międzywojennym. W niej wisi dzwon z 1836 roku ze szczecińskiej ludwisarni C. Vossa⁶⁷. Na cmentarzu przykościelnym znajduje się grobowiec zbudowany na początku XIX wieku. W latach 80. XX wieku zaadoptowano go na salkę katechetyczną. Obecnie wnętrze grobowca jest niedostępne⁶⁸.

Kościół filialny pw. MB Gromnicznej w Kraśniku

Kraśnik to wieś sołecka. Jak wykazały badania archeologiczne, osadnictwo w tym miejscu istniało od IX wieku. Dzieje wsi związane są z rodem von Borków. W okresie wojen napoleońskich ród ten utracił w Kraśniku swój majątek. W 1828 roku jako jego właściciel występuje Schaeffer, w 1832 roku – Kannenberg, zaś pomiędzy 1832 a 1842 rokiem von Giese i porucznik von Dewitz. W 1861 roku majątek zakupił Teodor Eugen Possat, kupiec z Berlina⁶⁹. Z nim związana jest

⁶⁵ APS, Kronika.

⁶⁶ SASK 2007, s. 291; R. Kostynowicz, *Kościół...*, s. 44; J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyna...*, s. 52.

⁶⁷ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. św. Józefa w Kąkolewicach, A. Gerlach-Jósewicz, *Dzwonnica*.

⁶⁸ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. św. Józefa w Kąkolewicach, W. Łopuch, *Kaplica cmentarna*.

⁶⁹ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. Matki Boskiej Gromnicznej w Kraśniku, W. Łopuch, *Kościół filialny*.

historia kościoła. Jest to świątynia neogotycka, bez wieży, zbudowana w 1865 roku z cegły. W podwyższonym szczycie mieści się dzwon. We wnętrzu kościoła znajdują się: pochodzący z XVII wieku ołtarz ze sceną Ukrzyżowania oraz stalle i ambona z XVIII wieku. Kościół poświęcił 2 lutego 1946 roku ks. Franciszek Jastrzębski⁷⁰. Współcześnie wymieniono dach i odrestaurowano wnętrze. Na przykościelnym cmentarzu znajdują się grobowce rodzinne Passartów, dawnych właścicieli Kraśnika i pobliskiego Gardna⁷¹.

Kościół filialny pw. MB Różańcowej w Mielnie

Mielno to wieś sołecka. Od II połowy XIII wieku należało ono do Wedłów, właścicieli Krainy Zwierzynieckiej. Miejskowy kościół fundacji rodziny Wedłów w konstrukcji szkieletowej drewnianej z wypełnieniem ceglany pól międzyryglowych powstał na przełomie XVII i XVIII wieku. Przy zachodniej ścianie szczytowej stoi drewniana, samodzielna pod względem konstrukcyjnym wieża dzwonnicza. We wnętrzu znajduje się empora muzyczna i pseudogotycki ołtarz. Kościół poświęcił 14 października 1945 roku ks. Franciszek Jastrzębski⁷². Współcześnie dokonano renowacji ścian zewnętrznych i wewnętrznych.

3.3. Parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie

3.3.1. Dzieje parafii

Runowo znajduje się około 4 km na północny-zachód od Węgorzyna. Jest to wieś sołecka położona nad Reską Węgorzą.

Najstarsza wzmianka dotycząca wsi pochodzi z 1333 roku i związana jest z rodem von Rode – właścicielami tych ziem. Herb tego rodu widnieje nawet do tej pory na renesansowej stalli w kościele. Warto dodać, że pomimo silnego ruchu reformatorskiego kościół jeszcze na długo po sejmiku trzebiatowskim (13 grudnia 1534 roku) pozostał katolickim. Trwało to do śmierci patrona, Józefa Borka w 1625 roku. W następnych latach prawa lenne do wsi przekazywane były różnym rodem, między innymi: Winnigen, Bevern, Misbach, Braunschweig, Schmieberg. Najważniejszy jednak był ród Wedłów, który poprzez regulacje

⁷⁰ SASK 2007, s. 291; R. Kostynowicz, *Kościoly...*, s. 45.

⁷¹ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 55–56.

⁷² Tamże, s. 62–63; SASK 2007, s. 291; R. Kostynowicz, *Kościoly...*, s. 46.

pouwłaszczeniowe doprowadził w 1750 roku do scalenia folwarku i utworzenia wsi chłopskiej⁷³.

Parafię w Runowie erygował bp Jerzy Stroba 25 kwietnia 1973 roku. Przez długie powojenne lata wieś ta związana była nierozzerwalnie z położonym obok Węgorzynom (oddalonym o 4 km). Pierwszym proboszczem został ks. Józef Król, który pracował tutaj w latach 1973–1986. Kolejni proboszczowie to: ks. Alojzy Mochalski (1986–1995), ks. Grzegorz Suchomski (1995–2003), ks. Tadeusz Giedrys (2003–2008). Obecnie proboszczem jest tutaj ks. Janusz Kasper. Do 1995 roku, czyli do chwili erygowania nowej parafii w Runowie Pomorskim, plebania mieściła się przy ul. Strzeleckiej 6. W tymże roku ks. Grzegorz Suchomski przejął budynek przedszkola, dostosowując go do potrzeb domu parafialnego.

Zdecydowana część parafian to wierni z terenów wschodnich (szczególnie z lwowskiego) oraz osoby przybyłe tu z wielu rejonów Polski z myślą podjęcia pracy w PGR-ach. Obecnie pozostało tylko kilku rolników indywidualnych, mieszkańcy szukają więc pracy w okolicznych miastach.

Niepokojącym zjawiskiem jest także emigracja młodych ludzi. Jediną nadzieją pozostaje pięknie położone jezioro w Cieszynie i rozwijająca się agroturystyka, która może przyczynić się do aktywizacji tych terenów. Niedzielną Eucharystia sprawowana jest w: Runowie, Chwarstnie, Trzebawiu i w Cieszynie. W środę odmawiana jest Nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, w piątki – Koronka do Miłosierdzia Bożego. Uczestnictwo we Mszy św. wynosi 35%.

Na terenie parafii nie ma już, niestety, żadnej placówki oświatowej. Na szczególną uwagę zasługuje świetlica socjoterapeutyczna działająca w remizie strażackiej, która pozwala dzieciom w pożyteczny sposób wykorzystać godziny pozalekcyjne. W tej samej świetlicy spotykają się tak zwane Kresowianki – panie, które kultywują jeszcze dawne tradycje przywiezione ze sobą z rodzinnych stron. Okazjonalnie najbiedniejszym rodzinom pomaga miejscowy Parafialny Zespół Caritas. Corocznie wielkim wydarzeniem w życiu parafii są uroczystości dożynkowe. Bardzo cenną inicjatywą jest Festiwal Piosenki Bożonarodzeniowej.

Godne zauważenia jest to, że z miejscowości tej wyszły dwa powołania kapłańskie: Ryszard i Wiesław Rozdebowie.

⁷³ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, T. Ku-biak, *Runowo*.

3.3.2. Zabytki sakralne

Kościół parafialny pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie

Kościół parafialny w Runowie należy bez wątpienia do jednej z wielu pereł architektonicznych Pomorza Zachodniego. Zachwyca bogactwem wnętrza i kunsztem wykonania poszczególnych elementów. Świątynia została zbudowana w XIV wieku z kamienia narzutowego, a przebudowana w 1860 roku przy użyciu cegły. W 1882 roku dobudowano neogotycką wieżę z cegły zdobioną cegłą glazurowaną oraz zakrystię. Natomiast bez zmian zachował się gotycki szczyt wschodni zdobiony blendami. Wewnątrz kościół zachował prawie w całości swoje wyposażenie sprzed 1945 roku. Centralne miejsce zajmuje ołtarz główny o barokowej architekturze z początku XVIII wieku wykonany w drewnie techniką snycerki polichromowej. Składa się z dwóch kondygnacji, które przedstawiają sceny Zwiastowania, Narodzenia Chrystusa, Ostatniej Wieczerzy i Wniebowstąpienia⁷⁴. Na uwagę zasługują także ambona i chrzcielnica (obydwie renesansowe, datowane na 1604 rok i sygnowane przez artystę Borchardusa Pridelle) i pochodzące z tego samego okresu stalle i empora organowa⁷⁵. Kościół został poświęcony 4 listopada 1945 roku⁷⁶.

Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP w Chwarstnie

Chwarstno to sołeczka wieś indywidualna położona około 9 km od Węgorzyna. W średniowieczu stanowiła lenno Wedłów, wykupiona przez chłopów w 1830 roku; folwark zaś rozparcelowano. Położony na wzgórzu, wśród drzew, gotycki kościół został wybudowany w XVI wieku z kamienia polnego. Przebudowano go na przełomie XVIII i XIX oraz w XIX wieku. Powstały wówczas szczyt w konstrukcji szkieletowej drewnianej. W XVIII wieku wybudowano drewnianą wieżę o konstrukcji szkieletowej (prawdopodobnie w 1777 roku)⁷⁷. We wnętrzu

⁷⁴ Niestety, obecnie w części głównej ołtarza w miejsce obrazu *Ukrzyżowanie* umieszczono współczesny obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy. AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, M. Łopuch, *Ołtarz*.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 78–79; SASK 2007, s. 288; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 39.

⁷⁷ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP w Chwarstnie, T. Kubiak, M. Łopuch, *Kościół filialny*.

znajduje się pochodząca z XVIII wieku ambona rzeźbiona w drewnie z postaciami Ewangelistów. Kościół został poświęcony 15 sierpnia 1945 roku⁷⁸.

Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Cieszynie

Cieszyno to wieś sołecka położona 8 km od Węgorzyna. W latach 1257–1260 weszła w posiadanie hrabiego Guncelina von Schwerin. W 1296 roku południowe i południowo-wschodnie krańce wsi stanowiły granicę pomiędzy Księstwem Zachodniopomorskim a Brandenburgią. Na początku XIV wieku stała się posiadłością Wedłów. W centrum wsi na przełomie XVII i XVIII wieku został zbudowany kościół o konstrukcji szkieletowej drewnianej z ceglany wypełnieniem pól międzyryglowych⁷⁹. W XIX wieku przebudowano go. Wieża zwieńczona ostrołukowym hełmem, zakończona kulą z krzyżem stanęła na rzucie kwadratu. We wnętrzu znajduje się empora muzyczna oraz ołtarz z XVIII lub XIX wieku, ale współcześnie wypełniony obrazem Najświętszego Serca Pana Jezusa⁸⁰. Kościół został poświęcony 15 września 1946 roku⁸¹.

Kościół filialny pw. św. Michała Archaniola w Trzebawie

Trzebawie to wieś sołecka położona 9 km od Węgorzyna. Od końca XIII wieku stanowiła lenno Wedłów z Chociwła. Salowy kościół fundacji jednego z członków rodziny von Wedel powstał w XVIII wieku. Cały kościół wraz z wieżą jest konstrukcji szkieletowej drewnianej z wypełnieniem strychułowym i ceglany. We wnętrzu znajduje się empora muzyczna, a na niej zabytkowa XIX-wieczna obudowa organów, ołtarz bezstyłowy z obrazem św. Michała Archaniola w część centralnej. Kościół został poświęcony w 1945 roku⁸².

⁷⁸ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 37–38; SASK 2007, s. 289; R. Kostynowicz, *Kościół...*, s. 41.

⁷⁹ M. Łopuch podaje, że został on wybudowany w 1740 roku. AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża w Cieszynie, M. Łopuch, *Kościół filialny*.

⁸⁰ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Tomasza Apostoła w Runowie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża w Cieszynie, M. Łopuch, *Ołtarz i Empora muzyczna*.

⁸¹ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 39–40; SASK 2007, s. 289; R. Kostynowicz, *Kościół...*, s. 40.

⁸² J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 89–91; SASK 2007, s. 289; R. Kostynowicz, *Kościół...*, s. 42.

3.4. Parafia pw. św. Józefa w Mieszewie

3.4.1. Dzieje parafii

Mieszewo jest wsią sołecką. Istnieje niewiele historycznych świadectw, które mówiłyby o Mieszewie. Należało ono do rodziny von Borków. Wymienione w 1284 roku w dokumencie sprzedaży cystersom z Dunamunde⁸³ wchodziło w skład Krainy Zwierzynieckiej, przejętej następnie przez rodzinę Dewitzów⁸⁴. Po wojnie było obsługiwane przez duchownych z Reska, a potem z Dobrej Nowogardzkiej aż do powstania parafii. Została ona erygowana 31 grudnia 1985 roku przez bp. Kazimierza Majdańskiego.

Jej pierwszym proboszczem został śp. ks. Henryk Koczorowski. Pracował on tutaj przez 8 lat do roku 1993, kiedy to przeszedł do Krzęcina. Jego następcą został ks. Bronisław Jałowiec, kapłan diecezji tarnowskiej, który przybył do diecezji szczecińsko-kamieńskiej w odpowiedzi na zaproszenie wystosowane do bp. Jerzego Ablewicza (ówczesnego ordynariusza tarnowskiego), aby wspomóc Kościół szczecińsko-kamieński w kapłanów. Ksiądz Bronisław pracował w tej parafii do 2012 roku.

Parafię tworzą przedstawiciele z wielu rejonów kraju (z poznańskiego, warszawskiego, rzeszowskiego) oraz spoza dawnej wschodniej granicy. Podobnie jak większość parafii dekanatu łobeskiego, tak i tu mieściły się PGR-y, które pozostawiły po sobie ogromną spuściznę biedy. Obecnie w miejscowości jest pięciu rolników indywidualnych oraz mała piekarnia.

Posługa parafialna opiera się na tradycyjnym duszpasterstwie, w którym główne miejsce zajmuje Eucharystia sprawowana w Mieszewie, Zwierzynku, Siedlicach i Rekowie. Frekwencja eucharystyczna jest na poziomie 25% z wyraźnym wskazaniem na Zwierzynkę, gdzie sięga do 50%.

Na terenie parafii są szkoły w Siedlicach i w Mieszewie, gdzie dzieci objęte są katechizacją.

⁸³ W roku 1205 cysters Dietrich z Loccum założył opactwo Dunamunde u ujścia Dźwiny na terenie dzisiejszej Rygi.

⁸⁴ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Józefa w Mieszewie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, T. Wolender, *Kościół*. T. Wolender uważa, że miało to miejsce w czasach nowożytnych.

3.4.2. Zabytki sakralne

Kościół parafialny pw. św. Józefa w Mieszewie

W centrum wsi został wybudowany w II połowie XV wieku (prawdopodobnie w 1491 roku) kościół parafialny. Pierwszym wymienionym wówczas proboszczem był Johann Wynike. Świątynia wykonana została z kamienia narzutowego i cegły na planie prostokąta o skromnych formach. Od zachodu dobudowano w II połowie XIX wieku ceglana wieżę na planie kwadratu, 4-kondygnacyjną, zwieńczoną 8-bocznym hełmem. Na samej zaś wieży mieszczą się dwa dzwony: z 1865 i 1895 roku. We wnętrzu świątyni znajdują się: drewniany belkowany strop, renesansowa empora chórowa (z 1623 roku) obecnie prze-malowana oraz w posadzce płyta nagrobna, na której widnieją dwie daty: 1717 i 1744 rok. W prezbiterium wisi obraz Jezusa Miłosiernego namalowany pędzlem ks. Andrzeja Dowala. Kościół został poświęcony 19 marca 1946 roku⁸⁵.

W latach 80. XX wieku od strony południowej dobudowano zakrystię. Współcześnie na kościele przełożono nowy dach, zabezpieczono okna, wstawiono nowe drzwi wiodące do zakrystii oraz kościoła, wymalowano wnętrze i dach, wykonano płot wokół placu, pojawiła się także nowa droga krzyżowa. Na cmentarzu przykościelnym stoi pomnik rodziny von Dewitz.

Kościół filialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Rekowo

Rekowo, podobnie jak wiele innych miejscowości na tej ziemi, należało przez długie wieki do rodziny von Borków (tylko w latach 1803–1828 należała do rodziny von Schmidt)⁸⁶, a fundatorem kościoła był Filip Georg von Bork. Świątynia pochodzi z 1802 roku. Jest to budowla salowa na rzucie prostokąta o konstrukcji szkieletowej drewnianej z ceglany wypełnieniem pól międzyrylowych. Dwukondygnacyjna drewniana wieża wyrasta z korpusu, zwieńczona jest 8-boczną latarnią z barokowym hełmem krytym gontem. We wnętrzu kościoła na szczególną uwagę zasługują dwa cynowe lichtarze z 1802 roku. Kościół został poświęcony 29 czerwca 1946 roku⁸⁷.

⁸⁵ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 65–66; SASK 2007, s. 285; R. Kostynowicz, *Kościoly...*, s. 33.

⁸⁶ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Józefa w Mieszewie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. Świętej Rodziny w Zwierzynku, M. Łopuch, *Oltarz*.

⁸⁷ SASK 2007, s. 285; R. Kostynowicz, *Kościoly...*, s. 34.

Kościół filialny w pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Siedlicach

Wieś Siedlice była od czasów średniowiecza lennem rodziny von Bork – potężnego rodu możnowładczego. Źródła pisane donoszą, iż kościół w Siedlicach powstał w 1743 roku, gdy właścicielem wsi był pastor ewangelicki Johann Weichbrodt. Jest to świątynia o konstrukcji szkieletowej drewnianej z ceglanym wypełnieniem pól międzyryglowych. We wnętrzu znajduje się ołtarz w formie tryptyku z figurą Matki Bożej z Dzieciątkiem w centrum i figurami świętych po bokach, dwa witraże z postaciami świętych Piotra i Pawła, XIX-wieczna ambona w kształcie kielicha oraz wzdłuż południowo-zachodniej ściany szczytowej przy części ścian długich drewniana empora wsparta na czterech słupach. Świątynia została poświęcona 8 grudnia 1945 roku⁸⁸.

Współcześnie przełożono dach, wzmacniając wieżbę, odremontowano wieżę i piorunochron, pomalowano wnętrze świątyni i wykonano nowy sufit.

Kościół filialny pw. Świętej Rodziny w Zwierzyńku

Zwierzynek to wieś sołecka. W średniowieczu stanowiła centrum Krainy Zwierzynieckiej w kasztelani stargardzkiej. Część Krainy Zwierzynieckiej i Dobskiej otrzymał we władanie w 1257 roku hrabia Guncelin von Schwerin (łącznie cztery tysiące łanów). Jako lenno Wedłów wymienione zostało w dokumentach po raz pierwszy w 1346 roku w układzie o dziesięcinę, zawartym przez Wediego Wedla z biskupem kamińskim. Pod koniec XVI wieku w centrum wsi został wybudowany z kamienia polnego oraz cegły kościół. W XVIII wieku (na wieży jest chorągiewka z datą 1730) od strony zachodniej dobudowano wolno stojącą wieżę o konstrukcji szkieletowej drewnianej z wypełnieniem ceglanym. Hełm wieży jest barokowy. We wnętrzu świątyni znajduje się renesansowy ołtarz (po prawej stronie u dołu napis: „1609 Esa Michael ictor”)⁸⁹, renesansowa ambona (przemalowana), empora organowa, dolna część epitafium z drewna z 1702 roku, świecznik-pająk z XVII wieku i stalle z XVII wieku. Kościół został poświęcony 20 stycznia 1948 roku⁹⁰.

Współcześnie położono nowy dach, chodnik wokół kościoła, pomalowano wieżę, wnętrze świątyni i metalowy płot.

⁸⁸ SASK 2007, s. 286; R. Kostynowicz, *Kościoty...*, s. 35.

⁸⁹ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. św. Józefa w Mieszewie, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, kościół filialny pw. św. Ap. Piotra i Pawła w Rekowie, G. Solecki, *Kościół filialny*.

⁹⁰ SASK 2007, s. 286; R. Kostynowicz, *Kościoty...*, s. 36; J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 98–99.

3.5. Parafia pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim

3.5.1. Dzieje parafii

Miejscowość ta, jak i Runowo, położona jest u zbiegu kilku strumieni. Najważniejszym z nich jest Reska Węgorza płynąca z południa. Nieopodal płynie także Runica i kilka mniejszych strumieni. Jednak samo Runowo Pomorskie zawdzięcza swą popularność węzłowi kolejowemu, który jeszcze do niedawna miał ogromne znaczenie, szczególnie w przewozach pasażerskich. To tutaj krzyżowały się główne szlaki wiodące do Gdańska, Piły, Bydgoszczy oraz innych miejscowości.

Osiedle powstało na terenie należącym dawniej do wsi Połchowo w związku z budową węzłowej stacji kolejowej. Linię kolejową ze Stargardu Szczecińskiego do Koszalina oddano do użytku 1 czerwca 1859 roku, a linię Runowo Pomorskie–Drawsko 1 listopada 1877 roku⁹¹.

Sporą część obecnej parafii tworzą ci, którzy pracowali na stacji lub w tak zwanej obsłudze. Stanowi to także o tutejszej specyfice pracy duszpasterskiej. Parafia powstała 25 sierpnia 1995 roku i erygował ją abp Marian Przykucki. Pierwszym jej proboszczem został ks. Marek Jaworski. Przez pięć lat posługi kapłańskiej stworzył odpowiednie warunki do funkcjonowania parafii poprzez wykonane prace przy kościele i plebanii. W 2000 roku parafię objął ks. Kazimierz Sałternik, który posługuje tutaj do dziś.

Ludność parafii jest dość zróżnicowana. Spowodowała to migracja zarobkowa (szczególnie dotyczyła ona kolei i byłych PGR-ów) i przesiedleńcza (wywodzi się ona z Kresów Wschodnich, a dokładnie z tarnopolskiego i lwowskiego).

Eucharystia, która stanowi centrum posługi duszpasterskiej, sprawowana jest w Runowie Pomorskim, Winnikach, Dłusku i Połchowie. Frekwencja na Mszy św. wynosi około 30%. W każdą środę celebrowana jest Nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, a w piątki odmawiana jest Koronka do Miłosierdzia Bożego. Aktywnie w skali całej parafii działa zespół Caritas. Na terenie parafii istnieje jedyna szkoła podstawowa i jest objęta katechizacją.

⁹¹ J.M. Kosacki, J. Krzysztoń, *Miasto i gmina Węgorzyna...*, s. 80.

3.5.2. Zabytki sakralne

Kościół parafialny pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim

Kościół parafialny powstał z dawnej kaplicy przedpogrzebowej z czasów przedwojennych, która została zaadaptowana do celów liturgicznych. Jest to budynek usytuowany na rzucie prostokąta, pokryty dwuspadowym dachem. W późniejszym czasie dobudowano do niego prezbiterium i zakrystię. Świątynia została poświęcona 10 września 1969 roku przez bp. Ignacego Jeża.

Dokonano wtedy kapitalnego remontu kościoła, zakupiono dzwon, który umieszczono na wolno stojącej dzwonnicy, wstawiono w prezbiterium nowy ołtarz i chrzcielnicę, a także witraże: Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski (dar młodzieży bierzmowanej), św. Maksymiliana Marii Kolbego (dar p. Macedońskiego), św. Katarzyny ze Sieny (dar kolejarzy), Matki Bożej Ostrobramskiej (dar p. Horbacz), Matki Bożej Różańcowej (dar p. Adamickiej). Przy kościele powstała także Grota Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, w świątyni zainstalowano organy elektroniczne (dar z Niemiec), zakupiono baldachim i chórągiew. Wokół kościoła położono nowy chodnik z polbruku⁹².

Kościół filialny pw. św. Karola Boromeusza w Winnikach

Winniki to wieś sołecka o zwartej zabudowie położona nad Reską Węgorzą. Pierwsza archiwalna wzmianka o miejscowości pochodzi z 1334 roku, kiedy stanowiła ona okresowo lenno rodziny von Rhoden. W jej posiadaniu pozostała do 1750 roku. Wówczas to Theodor Oscar von Rhoden sprzedał je Eleonorze von Wedel *de domo* Woedtke. W XIX wieku Winniki kilkakrotnie zmieniały właścicieli. Około 1845 roku majątek w Winnikach zakupił berliński bankier Gustaw Robert Tarnow⁹³. Z jego imieniem związane jest powstanie obecnie istniejącego kościoła. Został on zbudowany w latach 50. XIX wieku w miejsce wcześniejszego, prawdopodobnie regłowego kościoła protestanckiego. Położony jest w centrum wsi na wysokiej skarpie. Zbudowany został z cegły na podmurówce z kamienia łupanego, na planie prostokąta z wyodrębnionym prezbiterium. We wnętrzu na uwagę zasługuje drewniany strop, empora chórowa oraz ołtarz z XIX wieku. W oknach absydy znajdują się trzy witraże przedstawiające św. Boromeusza,

⁹² Archiwum parafii pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim, Kronika.

⁹³ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, W. Łopuch, *Winniki*.

Chrystusa i św. Małgorzatę Alacoque, wykonane w 1983 roku przez Bernarda Ratajskiego ze Szczecina. Kościół został poświęcony 4 listopada 1945 roku⁹⁴.

Współcześnie wymalowano wnętrze i przeprowadzono kapitalny remont wieży kościoła, w którym pomogła Gmina Węgorzyno.

Kaplica pw. Miłosierdzia Bożego w Dłusku

Dłusko to wieś w sołectwie Sarnikierz. Położona przy północnym brzegu jeziora Dłusko rozciąga się na przestrzeni około 1 km. W średniowieczu były tu rozległe puszcze nominalnie będące lennem Wedłów i Borków⁹⁵. Dłusko po raz pierwszy zostało wymienione w 1420 roku w księdze szafarskiej Chociwła, drugi raz w 1641 roku w sprawie pastora Cieszyna. W czasie wojny trzydziestoletniej została mocno zniszczona. W centrum wsi na wzgórzu stał kościół z XVIII wieku⁹⁶ z kamienia polnego. Niestety, został zniszczony w czasie II wojny światowej, a po niej rozebrany⁹⁷. Pozostała tylko ruina kościoła z cmentarzem przykościelnym otoczonym murem kamiennym. Obecnie znajdują się tutaj kaplica oraz krzyż przydrożny.

Kaplica w Połchowie

Połchowo to wieś w sołectwie Runowo Pomorskie. Do XVII wieku na południe od wsi przebiegała granica między Księstwem Zachodniopomorskim i Brandenburgią. W centrum wsi w XVIII wieku powstał ryglowy kościół. Podczas II wojny światowej został zniszczony, a następnie rozebrany⁹⁸.

Obecnie w Połchowie znajduje się kaplica ostatnio wyposażona w nowy ołtarz.

⁹⁴ SASK 2007, s. 287; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 38; J.M. Kosacki, J. Krzysztóż, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 95–96.

⁹⁵ AKMS, Dekanat Łobez, parafia pw. MB Królowej Polski w Runowie Pomorskim, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Karta Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa, T. Kubiak, *Dłusko*.

⁹⁶ T. Kubiak, powołując się na Hugo Lemcke, mówi o XVII wieku. Por. tamże.

⁹⁷ J.M. Kosacki, J. Krzysztóż, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 43; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 37.

⁹⁸ J.M. Kosacki, J. Krzysztóż, *Miasto i gmina Węgorzyno...*, s. 71; R. Kostynowicz, *Kościóły...*, s. 37.

4. Klasztor Ojców Cystersów w Winnikach

Historia klasztoru zaczyna się w 2005 roku. 6 czerwca do opata klasztoru w Wąchocku, o. dr. Eustachego Kocika zgłosił się Bogusław Młodzieniak z Winnik⁹⁹ z parafii Runowo Pomorskie na Pomorzu Zachodnim z propozycją przekazania w darze Zakonowi Cysterskiemu 37 ha ziemi, w tym 7 ha parku i 3000 m² parceli z budynkiem z cegły do remontu. Opat zgodził się na przyjęcie darowizny, a zagospodarowanie jej powierzył o. Rajmundowi Krzysztofowi Guzikowi OCist¹⁰⁰.

Ojciec Rajmund wraz z Opatem przyjechał do Winnik 15 czerwca 2005 roku¹⁰¹. Przez dwa kolejne dni załatwiał wszelkie sprawy formalne związane z przejściem całego terenu na własność zakonu. 23 lipca po raz pierwszy odprawił w miejscowym kościele Mszę św. Upłynęło jednak jeszcze kilka dni, zanim osiadł tutaj na stałe. Stało się to w sierpniu 2005 roku. Zamieszkał wówczas w bardzo prowizorycznych warunkach. Sytuacja szybko nie zmieniała się na lepsze, gdyż w 2006 roku o. Rajmund został przeorem w Wąchocku i w ten sposób musiał połączyć dwie funkcje, przez co praca w Winnikach spowolniła się. Co dwa tygodnie przybywał tutaj, aby nadzorować szereg prac i wspomagać duchowo dwóch kandydatów, którzy pomagali w remontach, przygotowując się jednocześnie do wstąpienia do zakonu cysterskiego. Od października 2006 roku nastąpiła zmiana, gdyż o. Rajmund został przełożonym wyłącznie w Winnikach.

Klasztor powstał na podwalinach dawnej świetlicy wiejskiej. Jest już kaplica przystosowana do liturgii, także dla mieszkańców Winnik i okolicy. Tuż obok kaplicy znajduje się kapitułarz – miejsce do spotkań, czytania duchownego i konferencji formacyjnych. Istnieje także refektarz. Planowana

⁹⁹ Darczyńca cystersów jest z wykształcenia leśnikiem pracującym w Świnoujściu i mocno angażującym się w Odnowę w Duchu Świętym. To z myślą o tej wspólnotce szukał domu poza Szczecinem, gdzie można byłoby stworzyć dom rekolekcyjny, w którym mogłoby zamieszkać kilka rodzin i prowadzić działalność ewangelizacyjną. W tym poszukiwaniu obejrzał aż 13 miejsc. Najbardziej temu celowi opowiadały Winniki. Akt notarialny podpisał 28 czerwca 1990 roku. Po kilku latach dokupił także budynek dawnej świetlicy wiejskiej. Niestety, wspólnota charyzmatyczna, jak i inne dwie wspólnoty, nie skorzystały z tego miejsca. Dowiadując się w 2004 roku z lipcowego numeru „Miejscu Święte”, który poświęcony był cystersom, a w którym opat cystersów wyrażał chęć powrotu na Pomorze Zachodnie, p. Młodzieniak przeprowadził dwukrotną telefoniczną rozmowę z opatem cystersów i usłyszał ostatecznie pozytywną odpowiedź. R. Gołębiowski, *Zakon Cystersów* (3), KNOB-Niedziela 35 (2008), s. V.

¹⁰⁰ T. Nowak, *Cystersi powracają na Pomorze*, „KNOB-Niedziela” 19 (2007), s. V; R. Gołębiowski, *Zakon Cystersów* (3)..., s. V.

¹⁰¹ R. Gołębiowski, *Zakon Cystersów* (4), „KNOB-Niedziela” 36 (2008), s. V.

jest rozbudowa, gdy powstanie tutaj normalne opactwo z liczbą trzynastu, a być może dwudziestu dwóch ojców. Przez pewien czas przebywał w Winnikach o. Efrem, Ojciec z Opactwa Mogiły, i brat Feliks, a przez rok kleryk, który kształcił się w roku akademickim 2008/2009 na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Obecnie jest dwóch ojców, mama o. Rajmunda i p. Bogusław Młodzieniak.

Cystersi w Winnikach nie zaangażowali się w duszpasterstwo parafialne, ale poświęcili wyłącznie życiu monastycznemu, idąc w ten sposób za głównym charyzmatem zakonu. Ta decyzja osiągnie swój ostateczny cel, gdy zostanie odbudowany zniszczony pałac znajdujący się wewnątrz parku z przeznaczeniem wyłącznie na formację duchowości. Do tej pory klasztor spełniał funkcję domu rekolekcyjno-wypoczynkowego otwartego na różne wspólnoty i osoby indywidualne, które chcą tutaj wzmocnić się duchowo i oddać modlitwie.

W związku z tym, że gmina Węgorzyno została włączona w Europejski i Pomorski Szlak Cysterski, o. Rajmund organizuje liczne dni skupienia w duchu cysterskim, głównie dla młodzieży, ale także zaangażował się w wymianę polsko-niemiecką, wykorzystując do tego celu pocysterski klasztor w Chorin w Niemczech.

Zakończenie

Kościelne dzieje gminy Węgorzyno obejmującej obszar pięciu parafii: Węgorzyno, Mieszewo, Runowo, Runowo Pomorskie i Sielsko są obecnie związane z dekanatem Łobez. Pod względem duszpasterskim, ale również i położenia (wspomniane parafie leżą w południowej części dekanatu), stanowią one pewną całość, której centrum jest miasto Węgorzyno. Na przestrzeni minionych 65 lat od zakończenia II wojny światowej posługującym tu trzydziestu jeden proboszczom i administratorom oraz dwudziestu dziewięciu wikariuszom z Węgorzyna udało się dobrze rozwinąć życie religijne. Świadczą o tym piękne i zadbane kościoły i kaplice (jest ich dwadzieścia cztery)¹⁰², a także frekwencja

¹⁰² Chronologicznie kościoły i kaplice powstawały w: XIV wieku – w Runowie; XV wieku – w Węgorzynie i Mieszewie; XVI wieku – w Sielsku, Zwierzynku i Chwarstnie; XVII/XVIII wieku – w Brzeźnicy, Przytoniu, Mielnie i Cieszynie; XVIII wieku – w Gardnie, Kąkolewicach, Trzebawie, Siedlicach, Dłusku (kościół nie istnieje, jest tylko współczesna mała kaplica) i Połchowiu (kościół nie istnieje, jest tylko współczesna kaplica); XIX wieku – w Brzeźniaku, Rogówku, Kraśniku, Rekowiu i Winnikach; w XX wieku – w Podlipcach, Runowie Pomorskim i kaplica cmentarna

na Mszy św. od 25% w Węgorzynie i Mieszewie, poprzez 30% w Runowie Pomorskim i 35% w Runowie, nawet do 60% w Sielsku. Jest ona znacznie wyższa niż średnia w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej. Również jedenaście powołań kapłańskich, w tym dwa zakonne, oraz po jednym na brata zakonnego i siostrę zakonną świadczą o żywotności tych wspólnot parafialnych. Nadto, pełnienie w trzech kadencjach urzędu wicedziekana dekanatu łobeskiego przez kapłanów parafii tejże gminy (ks. Józef Mrowiec, proboszcz z Węgorzyna, ks. Grzegorz Zaklika, proboszcz w Sielsku, i ks. Karol Wójciak, proboszcz z Węgorzyna) świadczy o dobrej postawie kapłańskiej. Ubogaceniem duchowym, ale również i kulturowym jest obecność od 2005 roku w Winnikach Ojców Cystersów.

Obecnie kapłani w ramach pięciu parafii węgorzyńskiej gminy posługują duszpastersko 7571 osobom.

KOŚCIELNE DZIEJE MIASTA I GMINY WĘGORZYNO

Streszczenie

Kościelne dzieje gminy Węgorzyno obejmującej obszar pięciu parafii: Węgorzyno, Mieszewo, Runowo, Runowo Pomorskie i Sielsko są związane z dekanatem Łobez. Pod względem duszpasterskim, ale również i położenia (wspomniane parafie leżą w południowej części dekanatu), stanowią one pewną całość, której centrum jest miasto Węgorzyno. Na przestrzeni minionych 68 lat od zakończenia II wojny światowej posługującym tu 31 proboszczom i administratorom oraz 29 wikariuszom z Węgorzyna udało się dobrze rozwinąć życie religijne. Posługują oni obecnie 7571 wiernym. Świadczą o tym piękne i zadbane kościoły i kaplice (jest ich 24), a także frekwencja na Mszy św. od 25% w Węgorzynie i Mieszewie, poprzez 30% w Runowie Pomorskim i 35% w Runowie, nawet do 60% w Sielsku. Jest ona znacznie wyższa niż średnia w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej. Również 11 powołań kapłańskich, w tym dwa zakonne, oraz po jednym na brata zakonnego i siostrę zakonną świadczą o żywotności tych wspólnot parafialnych. Ubogaceniem duchowym, ale również i kulturowym jest obecność od 2005 roku w Winnikach Ojców Cystersów.

Słowa kluczowe: Węgorzyno, parafia, dekanat, kościoły, duszpasterstwo.

w Węgorzynie. Były one wybudowane z materiałów: kamienia (w Dłusku), cegły (w Węgorzynie, Winnikach, Kraśniku, Runowie Pomorskim, Podlipcach i kaplica cmentarna w Węgorzynie), ryglówki (w Brzeźniaku, Gardnie, Przytoniu, Kąkolewicach, Mielnie, Cieszynie, Trzebawie, Rekowo, Siedlicach i Połchowiu), kamienia i cegły (w Mieszewie, Runowie, Rogówku i Zwierzynku), cegły i ryglówki (w Brzeźnicy) oraz kamienia i drewna (w Sielsku i Chwarstnie).

**ECCLESIASTICAL HISTORY OF THE TOWN
AND MUNICIPALITY WĘGORZYNO****Summary**

The church going community Węgorzyno, covering an area of five parishes: Węgorzyno Mieszewo, Runowo, Runowo Pomeranian and Sielsko are associated with deanery Łobez. In terms of pastoral, but also the position (these parishes are in the southern part of the deanery) constitute a whole, which is the center of the city Węgorzyno. Over the past 68 years since the end of World War II 31 speakers of here pastors and administrators and 29 vicars of Węgorzyna could well develop religious life. They currently employ 7,571 faithful. Evidenced by the beautiful and well-maintained churches and chapels (there are 24), as well as attendance at Mass. from 25% Mieszewie Węgorzynie and by 30% in Runowo Pomorski and Runowo 35%, even up to 60% in Sielsku. This is much larger than the average in the Archdiocese of Szczecin-Kamien. Also, eleven of priestly vocations, including two religious and one for his brother and a religious nun demonstrate the vitality of the parish communities. The Cistercians presence in Winniki since 2005 provides not only spiritual enrichment, but also cultural one.

Keywords: Węgorzyno, parish, deanery, churches, ministry.

Translated by Mirosława Landowska